

PAPER DETAILS

TITLE: CUMHURİYETİN 75. YILINDA COĞRAFYA

AUTHORS: Sefa SEKİN

PAGES: 147-153

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/959401>

CUMHURİYETİN 75. YILINDA COĞRAFYA

Dr. Sefa SEKİN

M.Ü. A.E.F. Coğrafya Bölümü, Öğretim Görevlisi

ABSTRACT : *The Geography has made significant improvement after establishment of Republic of Turkey. Today in 75, anniversary of the Republic there are 10 geography departments in Faculty of Sciences and Arts, 36 departments in Education of Social Sciences, and 11 departments in Faculty of Educations.*

I. GİRİŞ

Osmanlı Devleti döneminde coğrafya ile ilgili çalışmalar eğitime yönelik çeviriler olarak sürdürülmüştür. II. Mahmut döneminde ilköğretimin zorunlu olması ve ortaokul ile liselerin açılması coğrafya ders kitaplarının hazırlanmasına zemin hazırlamıştır.

Ülkemizde coğrafya ilminin bilimsel temeller üzerine oturtulması Cumhuriyet devrinde gerçekleşmiştir. Cumhuriyetin 75. Yılında akademik seviyede coğrafya eğitimi veren Coğrafya ile ilgili bölümlerin, 36'sı Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bünyesinde, 10'u Fen Edebiyat Fakültelerine bağlı Coğrafya Bölümünde, 6'sı Eğitim Fakültesi Coğrafya Anabilim Dalında ve 5'i Eğitim Fakültesi Coğrafya Anabilim Dalı 2. Öğretim programında olmak üzere toplam 57 bölümdedir. 220'den fazla coğrafyacı akademisyen bilimsel araştırma ve incelemelerinin yanında 3700 gence Akademik coğrafya eğitimi vermektedir.

II. CUMHURİYETİN 75. YILINDA COĞRAFYA

Coğrafya terimi ilk kez (İskenderiye) Coğrafya Ekolünün kurucusu olan **Erastosthenes** (M.Ö. 275-195) tarafından "**Geographe**" adıyla kullanılmıştır. Eskiçağ coğrafyacılarından Sinoplu **Strabo** (M.Ö.58 - M.S.21) nun **Geographice** adlı seyahatnamesiyle bir kitaba başlık olmuştur. Böylece Coğrafya teriminin eskiçağda Anadolu ve çevresinde ortaya çıktığı görülür. Ancak Çağdaş Coğrafya'nın temelleri Alman coğrafyacılar tarafından atılmıştır. İlk temsilcileri de **Alexandre von Humboldt** (1769-1859 Fiziki Coğrafya ilminin kurucusu), **Carl Ritter** (1779-1859) ile **Friedrich Ratzel** (1844-1904 Beşeri Coğrafya'nın kurucuları) olmuşlardır. Bunlardan sonrada bilim gelişimini sürdürmüştür. Bilimin gelişiminde yine esas katkırı, Batılı coğrafyacılar yapmıştır.

Türk coğrafyasının gelişimini iki ayrı dönem halinde ele alabiliriz.

a) Cumhuriyet Öncesi, b) Cumhuriyet Sonrası.

a) Cumhuriyet Öncesi:

Osmanlı devletinde 19. yy'da görülen Batılılaşma çabalarına bağlı olarak oluşan gelişmeler, coğrafi düşünceleri de etkilemiştir. İlk telif ve çeviri coğrafi eser **Mahmut Raif Efendi** (Londra Türk elçiliği katibi) tarafından II. Selim döneminde verilmiştir. M. Raif efendi **İcalet-ül Coğrafya** (Coğrafya el Kitabı) adıyla Fransızca bir eser hazırlamıştır. Eser bugün Topkapı Sarayı Müzesi kütüphanesinde bulunmaktadır. M. Raif İstanbul'a döndüğünde 1804 yılında **Yakovali** efendi tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve Üsküdar matbaasında basılmıştır. Basım öncesinde **Cedit Atlas Tercümesi** (Yeni Atlas Çevirisi) adıyla kıtalarla ilgili 24 harita eklenmiştir.

1840-1845 yılları arasında **Heinrich Kiepert** ve **Richard Kiepert**'in "**Küçük Asya Topografya Haritaları**" adıyla hazırladıkları 1/1000.000 ölçekli 26 paftadan oluşan haritaları Türk Coğrafya ilminin gelişmesine katkıda bulunmuştur. **R. Kiepert**'in 1/400.000 ölçekli Anadolu topografya haritaları bu dönemdeki Anadolu Türk Coğrafyasına yapılan en önemli katkılardandır. II. Mahmut döneminde 1839'da **Von Moltke** başkanlığındaki Alman Subaylar 1/1000.000 ölçekli **Boğaziçi ulaşım haritasını** hazırlamışlardır. Osmanlı Devletinde 1859'da kurulan **Erkan-ı Harp Dairesi** (Genel Kurmay Başkanlığı) 1894'de askeri harita yapacak subayları Avrupa'ya eğitime gönderebilmiştir. Bugün ülkemizde askeri harita hazırlayan **Harita Genel Komutanlığı** 1908 yılında Mirlina (Tuggeneral) **Mehmet Şevki Paşa** tarafından kurulmuştur. Kuruluş ülkemizin 1/200.000 ölçekli haritalarını ve bazı askeri bölgelerinde 1/25.000 ve 1/50.000 ölçekli haritalarını hazırlamıştır.

Tanzimat döneminde Coğrafyayla ilgili çalışmalar inceleme çeviri ve eğitime yönelik olarak sürdürülmüştür. II. Mahmut döneminde (1808-1839) ilköğretimin zorunlu olması, ortaokul (Rüştiye) ve liselerin (İ'dadi) açılması coğrafya ders kitaplarının hazırlanmasına zemin hazırlamıştır. Böylece, Fransızca Coğrafya ders kitaplarından çeviriler yapılmış ve Osmanlıca olarak yayımlanmıştır.

Kısaltılmış Coğrafya (Muhtasar Coğrafya), **Coğrafya'ya Giriş** (Mebadi-i Coğrafya) veya **Coğrafya'nın İlkeleri**, **Coğrafya'da Metod** (Usul-i Coğrafya), **Coğrafya Makaleleri** (Coğrafya Risalesi) bu çevirilerden bir bölümüdür.

Gazi Ahmet Muhtar Paşa 1870'de **Fenn-i Coğrafya** (Coğrafya İlmi) adıyla askeri okullarda okutulacak bilimsel değeri yüksek bir eser hazırlamıştır. 1861-1876 yılları arasında, Sultan Abdülaziz döneminde de coğrafya ders kitaplarının hazırlanması sürdürülmüştür. **Abdur-rahman Paşazade Abdulhalim** 1871 yılında 610 sayfalık **Coğrafya-i Kebir** adlı lise kitabını Fransızca'dan Osmanlıca'ya çevirmiştir. 1875'de ise **Şirvanlı Ahmet Hamdi Usul-i Coğrafya-i Kebir** (Büyük Coğrafya Metodolojisi) adlı 664 sayfalık bir kısmı çeviri, bir kısmı telif eseri hazırlamıştır. Bu eser 1892'de hazırlanan **Memalik-i Osmaniyye Coğrafyası** (Osmanlı ülkeleri Coğrafyası) adlı eserin hazırlanmasında da kaynak olarak kullanılmıştır.

1876-1909 yılları arasındaki II. Abdülhamit devrinde ise coğrafya eserlerin hazırlanması ve yayınlanmasının yanısıra bilimsel yayınlarda yapılmaya başlamıştır. Sözgelimi **Hasan Fehmi'nin** 1844'te yayınlanan **Coğrafya-i Ticari** (Ticaret Coğrafyası), **Binbaşı Hüseyin'in** 1887'de yayınlanan **Memalik-i Osmaniyye Ziraat Coğrafyası**, **Hasan Fehminin** 1890'da yayınlanan **Coğrafya-i Sınai ve Ticari** (Sanayi ve Ticaret Coğrafyası) sayılabilir. Bu dönemdeki en önemli bilimsel eserleri ise **Abdurrahman Şerif Bey'in** iki ciltlik 640 sayfalık 1885'de yayınlanmış olan **Coğrafya-i Umumi** (Genel Coğrafya) eseri ile 1898'de yayınladığı **İstatistik ve Coğrafya-i Umumi** adlı eserleridir.

19. yy. sonlarına doğru çeşitli okullarda (Rüştiye, İdadiye, mekteb-i mülkiye, Mektep-i harbiye, v.b.) okutulmak üzere hazırlanan eserlerin yanında bilimsel anlamda coğrafi eser sayısı sayılıdır. Daha çok eğitime yönelik eserler üzerinde durulmuştur: Oysa 19. yy. sonlarına doğru batıda coğrafya ilminin teorisi ve pratiğinin yapıldığı ve coğrafya'nın bilimsel temeller üzerine oturtulduğu görülür. Ülkemizde Coğrafya'nın bilimsel temeller üzerine oturtulması **Cumhuriyet Devrinde** gerçekleşebilmiştir. Böylece Cumhuriyet dönemiyle coğrafyanın gelişimindeki en önemli ikinci döneme girilmiştir.

b) Cumhuriyet Dönemi:

Türkiye'de çağdaş anlamda bilimsel coğrafya ile ilgili çalışmalar 1915'den sonra başlamıştır. 1915 yılında **Dar-ül Fünun** adıyla bilinen 1870'de eğitime başlayan eğitim kurumu 1915'te İstanbul Üniversitesi adını aldı. Cumhuriyetin ilanından sonra 1933'teki reformlar sonucu üniversite bugünkü çağdaş yapıya ve işleyişe kavuşturuldu. **Erinç'e** göre 1915-1933 yılları arası Türk coğrafya ilminin kuruluş sürecinde, **Hazırlık Devresi**'dir. Bu dönemde iki ünlü Türk Coğrafyacı bilim adamının Coğrafya'ya katkısından söz edilebilir. Biri **Saffet Geylangil** (1877-1949)'dır. Ülkemizin batı standardında ilk orta ve yüksek öğretim ders kitaplarını yazmıştır. Diğeri de öğrencisi olan **Faik Sabri Duran** (1882-1943)'dür. Geylangil bu devrenin en önemli bilimsel

coğrafi eseri olan **"Resimli ve Haritalı Coğrafya-i Umumi"**: 1913'de Faik Sabri Duran ise **"Osmanlı Coğrafya-i İktisadisi"** adlı eseri 1912'de hazırlamıştır. F. S. Duran'ın 30'dan fazla okul ders kitabı yayınlanmıştır. Ayrıca ilk baskısı 1936'da yapılan **Büyük Atlas**, 1974'te Modern büyük Atlas yayınlanıncaya kadar tek bilimsel başvuru kaynağı olmuştur.

1915-1933 devresinin bir diğer ünlü ismi ise **Ali Macit Arda** (1877-1967)'dir. Beşeri ve İktisadi Coğrafya konusunda üniversitede ders veren ilk öğretim üyesidir. Hamit Sadi selen ise hazırlık döneminin bir diğer ünlü simasıdır. Daha Cumhuriyetin başlarında (1926) **Türkiye Coğrafyası**, 1932'de **İktisadi Türkiye Sonraları** (1954'te) **Türkiye Coğrafyası'nın Anahatları** adlı eserleri hazırlamıştır.

Cumhuriyet Türkiye'sinin diğer bilimlerde olduğu gibi Coğrafya bilimine de en önemli katkısı **çağdaş eğitim kurumlarının açılması ve Tevhid-i Tedrisat kanunu ile eğitimin bir merkezde (MEB) toplanmasıdır**. Böylece: 1. Ülkede düzenli sistemli eğitim kurumları açıldı. 2. Eğitim çağdaş standartlara kavuşturuldu.

III-EĞİTİM KURUMLARININ AÇILMASI VE GELİŞİMİ

1. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

Coğrafya ilminin gelişmesinde akademik düzeydeki eğitim kurumları en önemli rolü oynamıştır. Bu özellikteki ilk akademik kurum 14 Ekim 1915 reformu ile oluşmuştur. 1870'de eğitime başlayan **Dar'ül Fünun** bu organize ile Cumhuriyet Türkiye'sinin ilk çağdaş üniversitesine dönüştürülmüştür. Üniversitenin kuruluşunda yer alan dört fakülteden biri de Edebiyat Fakültesi olmuştur. Edebiyat Fakültesi de Edebiyat, Tarih, Felsefe ve Coğrafya enstitüleri gibi bilimsel araştırma birimlerinden oluşuyordu.

İstanbul Üniversitesi bünyesinde açılan Coğrafya bölümü Cumhuriyet Türkiye'sinde kurulan ilk Coğrafya bölümdür. Bölümün kuruluşunda yönetim ve organize için alınan Coğrafyacı **E. Obst** göreve getirilmiştir. II. Meşrutiyet (1908-1923) döneminde coğrafya eğitimi için yurt dışına gönderilen **Faik Sabri Duran**, **Ali Macit Arda**, **Selim Mansur** ve **Hamit Sadi Selen** öğrenimlerini tamamlayarak bu dönemde bölümde göreve başlamışlardır. Böylece, bölüm akademik bir hüviyet kazanmıştır. Bunları **İbrahim Hakkı Akyol** (1888-1950), **Besim Darkot** (1903-1990), **Ali Tanoğlu** (1904-1974), ve **Ahmet Ardel** (1902-1978) takip etmiştir. Daha sonra bölüme akademisyen olarak giren **İsmail Yalçınlar**, **Sırrı Erinç**, **Erol Tümertekin**, **Turgut Bilgin**, **Bedriye Tolun Denker**, **Metin Tuncel**, **Bariş**

Mater, Yusuf Dönmez, Ümit Sergün, Yıldız Hoşgören, Nazmiye Özgüç, Süha Göney, Selami Gözenç, Necdet Tunçdilek, Ajun Kurter, Mehmet Ardos, Korkut Ata Sungur bilimsel çalışmalarıyla İstanbul Üniversitesi Coğrafya bölümünün ve Çağdaş Türk Coğrafyasının gelişimine katkıda bulunmuşlardır.

Cumhuriyet dönemi Çağdaş Türk Coğrafya ilminin, Türkiye İktisadi Coğrafyası ve Türkiye Bölgesel Coğrafyası bilim alanlarının ilk temsilcisi **Ord. Prof. Dr. Besim Darkot** olmuştur. Darkot, Cumhuriyet dönemi **Türkçe Türkiye Duvar Haritaları ve Türkçe Atlaslarının** ilk hazırlayıcısıdır. 1/800.000 ölçekli **Türkiye Fiziki Haritası** 1960'da, 1/1000.000 ölçekli olanı 1971'de yayınlanmıştır. 1973 yılında 1/1.500.000 ölçekli **Türkiye Coğrafi Bölgeler Haritasını** hazırlamıştır. 1974'te ise **Modern Büyük Atlas ve Büyük Dünya Atlası** en detaylı Türkçe atlasların ilkleri olmuştur. Darkot üniversite Coğrafya ilmi eğitimcisi bir akademisyen olarak Cumhuriyet dönemi çağdaş metodik **Türkiye İktisadi Coğrafyası** ders kitabını 1955'de yayınlamıştır. Türkiye Bölgesel Coğrafyası derslerini üniversitede 7 bölge, 21 bölüm olarak detaylı olarak üniversite talebelerine okutan ilk coğrafyacısıdır.

1998 yılına gelindiğinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya bölümünde 8 profesör, 2 doçent, 8 yardımcı doçent, 4 doktor ve 6 araştırma görevlisi olmak üzere toplam 28 akademisyen Prof. Süha Göney'in Edebiyat Fakültesi dekanlığı ve Prof. Dr. Metin Tuncel'in bölüm başkanlığında görev yapmaktadır.

Prof. Dr. Süha Göney'in 21, Prof. Dr. Metin Tuncel'in 60, Prof. Dr. Yusuf Dönmez'in 29, Prof. Dr. Barış Mater'in 26, Prof. Dr. Yıldız Hoşgören'in 21, Prof. Dr. Selami Gözenç'in 18, Prof. Dr. Ümit Sergün'ün 7, Prof. Dr. Nazmiye Özgüç'ün 29, Doç. Dr. Suna Doğaner'in 28, Doç. Dr. Mutlu Güngördü'nün 14 akademik yayını bulunmaktadır. Bugünkü akademik kadronun çeşitli coğrafi konularla ilgili yayın toplamı 433'tür.

2. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi 4 Ocak 1936 tarihinde Atatürk'ün kuruluş emrini ve adını verdiği **Cumhuriyet Türkiye'sinin ilk üniversitesidir**. Kuruluş amacı **Türk Dünyası coğrafyasını**, her yönüyle incelemektir.

Coğrafya bölümünün kurucu öğretim üyeleri **Herbert Louis, C. Arif Alagöz, Danyal Bediz ve Niyazi Çitakoğlu'dur**. Berlin Üniversitesi Coğrafya profesörlerinden Louis (1900-1988), 1935 yılında MEB tarafından Türkiye'ye davet edilmiş ve 1935-1943 yılları arasında bölümün kuruculuğunu yapmıştır. Coğrafyanın her konusuyla ilgili çalışmaları bulunmakla birlikte **Türkiye**

Coğrafi Bölgeleri, Türkiye Bitki örtüsü, İç Anadolu, IV. Zaman Gölleri, Türkiye'nin Nüfus Yoğunluğu, Türkiye'de Buzul Topoğrafyası ve Karst Olayları en önemli çalışmaları arasında zikredilebilir.

Bölümün kurucularından **Cemal Arif Alagöz** (1902-1991), 36 yıl bölümde görev yapmıştır. Alagöz **Türk Coğrafya Kurumunun** organizatörlüğü, yanında bazı ilklere imza atmıştır. **Köy Monografisi** etüdlerinin bilimsel temellerini ülkemizde ilk onun tarafından atılması, **Hatay'da ilk coğrafi araştırmaları yapması, Türkiye geçici kır yerleşmeleri** üzerinde ilk etüdlere yapmış olması gibi.

Prof. Bediz (1908-1978) bölümün kurucuları arasında olup, 42 yıl görev yapmıştır. Beşeri ve İktisadi Coğrafya alanındaki çalışmalarıyla coğrafyanın gelişimine katkıda bulunmuştur.

1939 yılında **Reşat İzbirak**'ın Almanya'da tahsilini tamamlayıp bölüme katılmasıyla hoca sayısı 5'e çıkmıştır. 1939-40'da bölüm ilk mezunlarını vermiştir. Bunlardan **Cevat Rüştü Gürsoy ve Ferruh Sanır**, 1940'da bölümün ilk asistanları olmuştur. 1941'de **H. Özçörekçi** ve 1942'de **B. Cengiz**, 1943'de **Talip Yücel**, 1944'te İskoçyalı Jeolog **W. J. Mc Callien**'in, katılımıyla kadrosunu geliştirmiştir. 1946'da çıkarılan Üniversiteler Kanunu ile Coğrafya bünyesinde üç kürsü kurulmuştur: **Fiziki Coğrafya ve Jeoloji, Beşeri ve İktisadi Coğrafya, Ülkeler Coğrafyası kürsüleri**.

Bölüme 1949'da **Oğuz Erol**, 1950'de **A. R. Tunay**, 1952'de **A. Akdoğan** katılmışlardır. 1955'de **Ayhan Sür**, 1956'da **Aydoğan Köksal**, 1957'de **Özdoğan Sür**, 1960'da **Mecdi Emiroğlu** ve 1961'de **Ejder Kalelioğlu** öğretim elemanı kadrosuna girmişlerdir.

Prof. M. Emiroğlu'nun, **"Türkiye Tarımsal Topraklarının Nüfus ve Yerleşmeye Etkisi"**, adlı çalışması ülkemizdeki ilk ciddi Landscape araştırmasıdır: turizm coğrafyası konusunda da ilk araştırma ve yayınlarda onun tarafından yapılmıştır. Yine ülkemizde ilk detaylı "yaylacılık" araştırması ve hiç ele alınmamış olan "gözle-yayla ilişkileri" meselesi de onun tarafından aydınlatılmıştır. Diğer bir katkısı da araştırmalarının sonunda mutlaka bir özet yapıp, ulaştığı sonuçları "Öneriler" şeklinde dikkatlere sunmasıdır.

Bölüme daha sonra sırasıyla **Alaaddin Tandoğan** (1964), **İlhan Kayan** (1968), **Yalçın Karabulut** (1969), **E. Kandırık** (1970), **Mesut Elibüyük** (1971), **Hamdi Kara** (1973), **Cemalettin Şahin** (1973) ve **Ali Fuat Doğu** (1979) katılmışlardır. 1998 yılı itibarıyla bölümde 20 akademisyen görev yapmaktadır. 4 Prof, 3 Doç, 4 Yard Doç., 2 Dr. ve 7 Arş. Gör.

3. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

Cumhuriyet Türkiye'sinin 1935'te açtığı 2. Coğrafya bölümünden sonra 3. bölümün açılması 40 yıl sonra 1974-1975 eğitim-öğretim yılında Erzurum'da gerçekleşmiştir.

Prof. Tevfik Tarkan, Prof. A. Necdet Sözer ve Dr. Ahmet Nişancı'dan oluşan kurucu kadroya 1975-76'da **Dr. İbrahim Atalay, Dr. Aykut Acar ve Doç. Ahmet Acar** katılmışlardır. Aynı yıl Prof. T. Tarkan Ege Üniversitesine, Prof. A. N. Sözer ise aynı üniversitesinin İşletme Fakültesine geçmişlerdir. Sonraki yıllarda **Hayati Doğanay ve Asaf Koçman** bölüme katılırken, **İbrahim Atalay ve A. Koçman** Ege Üniversitesine geçmişlerdir. **Ahmet Nişancı'nın** da Samsun 19 Mayıs Üniversitesine geçmesiyle bölümde **Hayati Doğanay** kalmıştır. Bugünkü Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü ve Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Bölümleri **Prof. Hayati Doğanay'ın** özverili çalışmalarıyla şimdiki genç ve dinamik akademisyen kadrosuna sahip olmuştur. Sonraki yıllarda bölümde görev alan 24 akademisyen başka üniversitelere geçmişlerdir. Bugün bölümde 5 Yard. Doç. 6 Arş. Gör ve 1 uzman görev yapmaktadır. Bunlardan Yrd. Doç. Dr. Kenan Arıncı'nın 13, Yrd. Doç. Dr. Saliha Koday'ın 8, Yrd. Doç. Dr. Zeki Koday'ın 5, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Zaman'ın 3 olmak üzere toplam 34 akademik yayını bulunmaktadır.

4. Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Bölümü

1961 yılında Kazım Karabekir Eğitim Enstitüsü adıyla eğitime başlayan kurum 1982 tarihinde 2547 sayılı yasa ile Atatürk Üniversitesine bağlandı ve Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi adını aldı. Bugün Fakültenin Coğrafya Bölüm Başkanı olan Prof. Dr. Hayati Doğanay 1976-77 yılında bölümde görev yapmış, 1977'de Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümüne asistan olmuştur. 17 Haziran 1991'de K. Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalına 14 yıl sonra Profesör olarak dönmüştür. Doğanay bölümde özverili çalışmalarıyla genç ve dinamik bir akademik kadro oluşturmuştur. Halen bölümde 15 eleman görev yapmaktadır. 3 Doçent ve Yrd. Doç. kadrosu bulunan bölümün bu kadrolardaki elemanları Prof. Doğanay'ın disiplini altında yetişmiş Cumhuriyet döneminin genç coğrafyacılarıdır.

Prof. H. Doğanay Cumhuriyet döneminin 1970 sonrasında yetiştirdiği coğrafyacılarındandır. Günümüz coğrafyacıları arasında **Beşeri ve İktisadi Coğrafya** konusundaki makaleleri ve kitapları ile ülkemiz coğrafyasının son yıllardaki gelişmesinde rol oynamıştır. **Prof. Doğanay, Coğrafya Eğitimi** ile ilgili bilimsel araştırmalarda yapmış ve bunları makaleler ve kitap

halinde yayınlamıştır. **Coğrafya'ya Giriş, Coğrafyada Metodoloji, Türkiye Ekonomik Coğrafyası, Ekonomik Coğrafya, Türkiye Turizm Coğrafyası, Türkiye Beşeri Coğrafyası, Enerji Kaynakları** adıyla yayınlanmış kitapları bulunmaktadır. Bunlar özveriyle hazırlanmış ve akademik düzeyde Coğrafya eğitimi gören Cumhuriyet gençliğinin ihtiyaç duyduğu temel kaynak eserlerdir. Hepsi bilimsel açıdan akademik seviyesi yüksek ve güncel bilgileri de ihtiva eden kitaplardır.

Prof. Dr. Doğanay'ın 52, Doç. Hakkı Yazıcı'nın 13, Doç. Dr. İbrahim Güner'in 18, Doç. Dr. Abdullah Köse'nin 7, Yrd. Doç. Dr. Halil Koca'nın 6, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Girgin'in 10, Yrd. Doç. Dr. İhsan Bulut'un 17, Yrd. Doç. Dr. Yaşar Gök'ün 3, Yrd. Doç. Dr. Çiğdem Ünal'ın 10, Yrd. Doç. Dr. İ. Fevzi Şahin'in 4, olmak üzere toplam 145 akademik yayına çağdaş coğrafya ilminin gelişimine katkıda bulunmuşlardır.

5. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

1979 yılında Prof. Dr. Ahmet Necdet Sözer, Dr. Cezmi Sevgi, Dr. Semra Ertüre, Dr. Asaf Koçman bölümün kurucu kadrosunu oluşturmuştur. Sonraki yıllarda **Doç. Dr. İbrahim Atalay, Dr. Erkan Şen** ve asistan olarak da **Fusun Baykal ve Turgay Ökşen'in** katılımıyla büyümesini sürdürmüştür. Bölümün ilk mezunlarından **Ecmel Temuçin (Erlat), Şevket Işık, Mustafa Mutluer, Ferhan Atalay** bölümün yeni asistanları olarak görev aldılar. Lütfi İhsan Sezer, Prof. İlhan Kayan, Gözde Bakanoğlu, Kirami Ölgün, Hasan Gümüş, Arife Karadağ ve Serdar Vardar'ın katılımıyla bölüm iyice gelişmiştir. 1993-96 yılları arasında Azerbaycan devlet üniversitesinden Prof. Dr. Aydın İbrahimov bölüme katılmıştır.

Prof. Dr. Asaf Koçman'ın 34, Prof. İlhan Kayan'ın 35, Prof. Dr. Cezmi Sevgi'nin 11, Doç. Dr. Fusun Soykan'ın 24, Doç. Dr. Ertuğ Öner'in 21, Yrd. Doç. Dr. Lüfi İhsan Sezer'in 23, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Mutluer'in 13, Yrd. Doç. Dr. Şevket Işık'ın 12, Yrd. Doç. Dr. Ecmel Temuçin'in 12, Ar. Gör Gözde Emekli'nin 9, Ar. Gör. Arife Karabağ'ın 5 olmak üzere bölüm hocalarının yayın toplamı 199'dur.

6. İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Bölümü

30 Kasım 1959 tarihinde eğitim Enstitüsü olarak öğretime açılan bölüm 1982 yılında fakülteye dönüştürülerek Dokuz Eylül Üniversitesine bağlanmıştır. Bölümde 1 Prof., 1 Doç., 1 Yrd. Doç., 2 Öğr. Gör. ve 2 Arş. Gör. görev yapmaktadır.

Bölüm başkanı **Prof. İbrahim Atalay** 3. kuşak coğrafyacılar arasında yer alır. **Cumhuriyet Türkiye'sinin** en fazla akademik yayını olan

coğrafyasıdır. Günümüz coğrafyasının gelişimine eserleriyle en fazla katkısı olan bir akademisyendir. Başlangıçta fiziki coğrafya konularında eserler vermiştir. 1980 sonrasında coğrafyanın diğer konularıyla ilgili çalışmalara girmiş ve yayın vermiştir. Atalay'ın 52 makalesi, 13 akademik ders kitabı 11 Bilimsel Araştırma kitabı yayınlanmıştır: **Türkiye Vegetasyon Coğrafyasına Giriş, Türkiye Jeomorfolojisine Giriş, Türkiye Toprakları, Coğrafya Öğretimi, Genel Fiziki Coğrafya, Genel Beşeri ve İktisadi Coğrafya** akademik ders kitaplarından bazılarıdır. Atalay 35 uluslararası Sempozyum, kongre ve seminare katılarak bildiriler sunmuş ve Cumhuriyet dönemi coğrafyasını uluslararası çalışmalarda başarıyla temsil etmiştir. Nitekim ABD ve Birleşik Krallık'tan başarı ödülleri almıştır. Bazı ülkelerde yayınlanan ansiklopedilerde biyografisi yayınlanmıştır. Prof. Atalay halen bölümde görev yapmakta ve uluslararası sempozyum, kongre ve seminerlere katılarak Türkiye'yi bir coğrafyacı olarak başarıyla temsil etmektedir. Bugüne kadar 120'ye yakın ülkeyi gezmiştir.

Prof. İ. Atalay, Orta dereceli okullar için coğrafya ders kitapları da hazırlamıştır. Bunlar **Coğrafya I, Türkiye Coğrafyası I (Fiziki), Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası, Coğrafya II, Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası II, Milli Coğrafya 7**. Ders kitaplarının tamamı renkli ve I. hamur kağıda basılmış kaliteli kitaplardır.

7. İstanbul Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Bölümü

1848'de Rüstiye'ye (Ortaokul) öğretmen yetiştirmek amacıyla **Darülmallimin** (Erkek Öğretmen Okulu) kuruldu. 1924'de **Yüksek Muallim Mektebi** ve 1936'da **Yüksek Öğretmen Okulu** olarak adı değiştirildi. 1959'a kadar Cumhuriyet Türkiye'sinde liselerin öğretmen ihtiyacını karşılayan tek kurumdur. 1980'de **Atatürk Eğitim Enstitüsü** adı **Atatürk Yüksek Öğretmen Okulu** olarak değiştirildi. 20 Temmuz 1982'de Marmara Üniversitesine bağlı **Atatürk Eğitim Fakültesi** adını aldı.

Bölümde 1 Prof., 3 Doç., 4 Dr., 1 Öğr. Gör. ve 1 Arş. Gör. olmak üzere 10 eleman görev yapmaktadır. Bölüm başkanı Prof. Dr. A. Selçuk Biricik'in 22, Doç. Dr. Ramazan Özey'in 42, Doç. Dr. Nurten Günel'in 18, Doç. Dr. Nuriye Garipağaoğlu'nun 12, Dr. Nuran Taşlıgil'in 11, Dr. Süheyle Üçışık'ın 3, Dr. Cemalettin Şahin'in 3, Dr. M. Akif Ceylan'ın 2 ve Dr. Mehmet Ünlü'nün 1 akademik yayını bulunmaktadır. Bölüm hocalarının yayın toplamı 114'tür.

8. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Bölümü

Gazi Eğitim Enstitüsü 1982 yılında Gazi üniversitesinin kurulmasıyla Gazi Eğitim Fakültesi adını aldı. Bugün Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı adıyla

coğrafya eğitimi veren bölümde 1 Prof. 1 Doç., 2 Yrd. Doç., 2 Dr., 2 Öğr. Gör., 3 Arş. Gör. bulunmaktadır.

Prof. Cemalettin Şahin'in 26, Doç. Dr. Aydın Kolukısa'nın 3, Yrd. Doç. Dr. Ersin Güngördü'nün 10, Yrd. Doç. Dr. Ülkü Eser'in 6, Dr. Servet Karabağ'ın 14 olmak üzere toplam yayın 59'dur.

9. Elazığ Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

Fırat Üniversitesi ve Coğrafya bölümü 1978 yılında Elazığ'da kurulmuştur. Kurucular Prof. Dr. Erdoğan Akkan ve Dr. Hilmi Karaboran, ile asistanlar Emrullah Güney ve Sadettin Tonbul'dur. 1982'de YÖK öğrencisi olmadığı için bölümü kapatmıştır. 1990'da YÖK'ün izniyle bölüm geri açılmıştır. Bugün bölümde 1 Prof., 7 Yrd., Doç., 2 Öğr. Gör., 3 Arş. Gör. bulunmaktadır.

Prof. Sadettin Tonbul'un 32, Yrd. Doç. Dr. Ali Yiğit'in 20, Yrd. Doç. Dr. Dursun Çiftçi'nin 3, Yrd. Doç. Dr. M. Ali Özdemir'in 21, Yrd. Doç. Dr. Harun Tuncel'in 24, Yrd. Doç. Dr. Selçuk Haylı'nın 5, Yrd. Doç. Dr. Halil Günek'in 7, Yrd. Doç. Dr. Erdal Karakaş'ın 4 olmak üzere bölüm hocalarının yayın toplamı 119'dur.

10. Konya Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi Bölümü

Bölüm 1980'de Yüksek Öğretmen Okulu bünyesinde öğretime başlamıştır. 1982'de Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi adı altında öğretimini sürdürürken Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalı oluşturulmuştur. 1996 yılında ise Coğrafya eğitimi bölümüne dönüştürülmüştür.

Bölümde bugün 10 öğretim elemanı görev yapmaktadır. Prof. Dr. Akif Akkuş'un 21, Yrd. Doç. Dr. Nuri İnan'ın 6, Yrd. Doç. Dr. Adnan Pınar'ın 3, Yrd. Doç. Dr. Recep Bozyiğit'in 7 olmak üzere bölüm hocalarının toplam yayını 40'dir.

11. Trabzon Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi Bölümü

Fatih Yüksek Öğretmen Okulu 1982 yılında Karadeniz Teknik üniversitesine bağlandı. Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı da aynı yıl kuruldu. Bölümde bugün 5 öğretim elemanı görev yapmaktadır.

Yrd. Doç. Dr. İdris Engin'in 7, Yrd. Doç. Dr. Muzaffer Tunç'un 5, Yrd. Doç. Dr. Aydın Kılıçarslan'ın 9, Yrd. Doç. Dr. Yunus Karadeniz'in 2, Yrd. Doç. Dr. Fazlı Solmaz'ın da 2 yayını bulunmaktadır. Bölüm hocalarının toplam yayını 25'tir.

12. Diyarbakır Dicle Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı

1961 yılında Diyarbakır eğitim Enstitüsü adıyla öğretime başlamış ve 1982'de Diyarbakır Dicle Üniversitesine bağlanmıştır. Bugün, Coğrafya Anabilim Dalı Başkanı olan Doç. Dr. Emrullah Güney 1985 yılında bölümde göreve başlamıştır. Bölümde 2 Yrd. Doç. 1 Öğr. Gör., 3 Arş. Gör. bulunmaktadır.

13. Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi Bölümü

Necatibey eğitim enstitüsünün kuruluşu 1910'lu yıllardır. 1982'de Uludağ Üniversitesine bağlı Necatibey Eğitim Fakültesi adını aldı. 1992 da Balıkesir Üniversitesinin kurulmasıyla, buraya bağlandı. Bölümde bugün 9 eleman görev yapmaktadır. Yrd. Doç. Dr. Hasan Ayyıldız, Yrd. Doç. Dr. Talat Koç'un 14, Yrd. Doç. Dr. Abdullah Soykan'ın 5, olmak üzere bölüm hocalarının yayın toplamı 34'tür.

14. Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Bölümü Coğrafya Anabilim Dalı

Bölümde Yrd. Doç. Dr. Nurfettin Kahraman'ın 2, Yrd. Doç. Dr. Osman Yılmaz'ın 6, Yrd. Doç. Dr. Salih Ceylan'ın 4, Arş. Gör. Yıldırım Atayeter'in 2 olmak üzere bölüm hocalarının yayın sayısı 14'tür.

15. Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

Bölüm 1996 yılında açıldı. Yrd. Doç. Dr. Özer'in Yılmaz 19 yayını bulunmaktadır. Bölümde 2 Arş. Gör. olmak üzere 3 eleman görev yapmaktadır.

16. Afyon Kocatepe Üniversitesi Uşak Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı

Bölümde Doç. Dr. Lütfi Özav'ın 14, Arş. Gör. Hasan Kara'nın 3 yayını bulunmaktadır.

17. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Anabilim Dalı

Bölümde Yrd. Doç. Dr. Okan Yaşar, Öğr. Gör. Hayri Çamurcu, Öğr. Gör. Nusret Koca görev yapmaktadır.

18. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü

Bölümde Azerbaycan uyruklu Prof. Dr. Aydın İbrahimov, Yrd. Doç. Şahabettin Hocaoglu, Yrd. Doç. Dr.

Hülya Kayalı ve Yrd. Doç. Dr. Beyhan Öztürk görev yapmaktadır.

19. Atatürk Üniversitesi, Erzincan Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Coğrafya Anabilim Dalı

1992'de kurulan bölümde 3 Öğretim Görevlisi ile 3 Arş. Görevlisi görev yapmaktadır.

20. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

1993 yılında öğretime başlayan bölümde Yrd. Doç. Emrullah Kanadirik, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Tıraş, Arş. Gör. Hüseyin Korkmaz, Arş. Gör. Mehmet Gürbüz, Arş. Gör. Emin Toroğlu, Öğr. Gör. Nadire Karademir, Öğr. Gör. Hakkı Şerbetçi görev yapmaktadır.

21. Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Bölümü Coğrafya Anabilim Dalı

Bölümde Yrd. Doç. Dr. Emin Baydil, Öğr. Gör. Emel Aydın, Arş. Gör. Bilgin Ünal İbret, Arş. Gör. Metin Aygün görev yapmaktadır.

22. Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Demirci Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

Bölümde Yrd. Doç. Dr. İsmail Taşlı, Öğr. Gör. İsa Çelik ve 1 Arş. Gör. olmak üzere 3 eleman görev yapmaktadır.

23. Samsun 19 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Bölümü

Bölümde Prof. Dr. Ahmet Nişancı, Yrd. Doç. Dr. Ali Yılmaz, Yrd. Doç. Dr. Cevdet Yılmaz, Arş. Gör. Kemalettin Şahin ve Arş. Gör. Cemile Bahtiyar görev yapmaktadır.

24. Şanlı Urfa Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü

1993 yılında kurulan Harran Üniversitesi bünyesindeki Coğrafya bölümünde 1 Yrd. Doç. 6 Arş. Gör. görev yapmaktadır. Yrd. Doç. Dr. Recep Yurt'un 15 yayını bulunmaktadır.

25. Van 100. Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

1993 yılında açılan üniversitenin coğrafya bölümünde 1 Prof., 1 Yrd. Doç., 5 Arş. Gör. görev yapmaktadır. Yrd. Doç. Dr. Ökkeş Kesici'nin 6 yayını bulunmaktadır.

26. Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı

1994 yılında kurulan bölümde 1 Yrd. Doç. ve 3 Arş. Gör. görev yapmaktadır. Yrd. Doç. Dr. Bekir Necati Altın'ın 11 yayını bulunmaktadır.

27. Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü

1992 yılında kurulan Üniversitenin Coğrafya bölümünde 2 Yrd. Doç., 1 Dr. ve Arş. Gör. bulunmaktadır. Yrd. Doç. Hamza Uzunemiroğlu'nun 9, Yrd. Doç. Ergün Dayan'ın 16, Dr. Ahmet Tokgözlü'nün 9 yayını olmak üzere bölüm hocalarının yayın toplamı 35'dir.

IV-SONUÇ

Üniversitemizde coğrafya eğitimi veren bölümler:

- Fen-Edebiyat Fakülteleri Coğrafya Bölümleri: 10
- Eğitim Fakülteleri Coğrafya Anabilim Dalları: 6
- Eğitim Fakülteleri Sosyal Bilimler öğretmenliği bünyesinde: 36
- Eğitim Fakülteleri Coğrafya Anabilim Dalları 2. Öğretimde: 5

olmak üzere toplam 57 farklı programın uygulandığı görülmüştür.

Bu kurumlarda ise akademisyen olarak görev yapan coğrafyacıların kariyerlerine göre dağılımı şu şekildedir.

Prof. 25, Doç. 18, Yrd. Doç. 67, Dr. 20, Arş. Gör. 75 ve Öğr. Gör. 17'dir.

Akademik düzeyde coğrafya eğitimi alan öğrenci sayısı ise şu şekildedir: (I. sınıflar.)

Yıl	Fen-Ed. Fak. Coğ. Bölümleri	Eğitim Fak. Coğ. Anabilim Dalları	Eğitim Fak. Sosyal Bil. Öğr. Böl.
1998-99	480	230	3000

Akademik düzeyde coğrafya eğitimi alan öğrenci sayısı 3700'ü geçmektedir.

75 yıl önce akademisyenleri ve kurumsallaşmış bir eğitim düşünülemezken bugün yüzlerce akademisyen, coğrafyanın değişik konularıyla ilgili araştırmalar yapmakta Türkiye Coğrafi açıdan bilimsel olarak teferruatlı bir şekilde incelenmektedir. Kurumsallaşmış eğitim kurumları ile her seviyede coğrafya eğitimi verilmektedir. Akademik düzeyde eğitim için her yıl 3700'den fazla öğrenci üniversitelerin coğrafya bölümlerine alınmaktadır.

KAYNAKLAR

- [1]-ÖSYM Kılavuzu 1998
- [2]-Üniversite Adayları İçin Tercihler Rehberi: Sürat Basım Yayın ve Dağıtım A.Ş. İstanbul.
- [3]-AKKAN, E. 1973 "Cumhuriyet'in 50. Yıldönümünde Coğrafya" Türk Coğ. Der. S.2. Ankara.
- [4]-AKYAL, İ. Hakkı, 1943, "Meşrutiyet Devrinde Coğrafya" Türk Coğ. Der.2, Ankara.
- [5]-AKYAL, İ. Hakkı, 1943, "Son Yarım Asırda Türkiye'de Coğrafya III. Cumhuriyet Devrinde Coğrafya" Türk Coğ. Der. S.3-4. Ankara.
- [6]-DARKOT, Besim, 1951. "Türkiye Coğrafyasının Kuruluşuna Bir Bakış" İ. Ü. Coğ. Enst. Der. 1. İstanbul.
- [7]-DOĞANAY, H. 1993. Coğrafya'ya Giriş Gazi Büro Kitapevi, Ankara.
- [8]-DOĞANAY, H., 1994. Türkiye Beşeri Coğrafyası.
- [9]-ERİNÇ, S. Modern Coğrafya'nın Öncüleri ve İlk Adımlar" Cumhuriyet'in 50. yılına Armağan İ. Ü. Ed. Fak. Yay. İstanbul.
- [10]-İZBIRAK, R. 1974. Türkiye'de Son Yarım Yüzyıl İçinde Coğrafya Alanında Gelişmeler" A.Ü. DTCF Yay. 257 Ankara.
- [11]-ÖZEY, R., 1998. Türkiye Üniversitelerinde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi. Öz Eğitim Yay: İstanbul.

